

Health and disease definition according to telos of life from the perspective of religious teachings: a basis for interventions in educational medicine

Ata Pourabbasi^{1*}, Jalal Farzami², Mahbubeh Sadat Ebrahimegad Shirvani³

1- Endocrinology & Metabolism Research Institute, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

2- Faculty of medical sciences, TarbiatModarres University, Tehran, Iran.

3- Foundation for Education, Research & services in Educational Medicine & School Health, Tehran, Iran.

Abstract

The definitions of health and disease are some controversial among medicine philosophers. Some of them consider the concept of telos of life in their definitions. Among these conversations, The Islamic sources regarding the end of life are rich and usable for health definition. Obedience and move towards Allah is the ultimate goal of human life which is stated in the Qur'an. The realization of this objective requires some preparations which obtaining cognition is the first and most important of these arrangements. In this conceptual framework, health is defined as the status of body and spirit in which the effective cognition can be achieved and consequently the ultimate goal of life, worship may be provided. On the other hand cognitive functions must be assessed during observation of human behaviors and adaptation of them with defined codes of behavior explained by Allah in the form of religion instead of common psychometrics and cognitive assessment techniques.

Keywords: Health, Disease, Telos of life, Interventions, Educational medicine

مفهوم سلامت و بیماری، بر اساس مفهوم غایت حیات در آموزه‌های دینی، مبنایی برای مداخلات حیطةی طبّ تربیتی

عطاله پورعباسی^{۱*}، جلال فرزانی^۲، محبوبه سادات ابراهیم‌نژاد شیروانی^۳

۱- پژوهشکده‌ی علوم بالینی غدد و متابولیسم، پژوهشگاه علوم غدد و متابولیسم، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.

۲- گروه آمار زیستی، دانشکده‌ی علوم پزشکی، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران.

۳- بنیاد آموزش، پژوهش و خدمات طبّ تربیتی و سلامت مدارس، تهران، ایران.

چکیده

فیلسوفان از گذشته‌های دور بر سر تعریف مفهوم سلامت و بیماری، بحث و چالش داشته‌اند. از جمله نکته‌هایی که برخی از ایشان در تعریف این مفهوم مدنظر قرار داده‌اند، مفهوم «غایت حیات» است. از قضا منابع اسلامی درباره‌ی توجه به غایت حیات، منابعی غنی و کاربردی است. عبودیت و سیر استكمال و حرکت به سوی مبدء آفرینش، غایت نهایی حیات انسان است که در قرآن به آن تصریح شده است. تحقق این هدف نیازمند وجود مقدماتی است که به دست آوردن معرفت و شناخت، اولین و مهم‌ترین این مقدمات است. در این نظام فکری، سلامت به صورت وضعیتی از جسم و روان تعریف می‌شود که در آن وضعیت، امکان دستیابی به شناخت اتربخش برای انسان و به تبع آن، رسیدن به هدف غایی حیات، یعنی عبودیت برای او فراهم می‌گردد. از سوی دیگر، بررسی نظام شناختی نه با آزمون‌های آماری مرسوم در تکنیک‌های روان‌سنجی و شناخت‌سنجی، که از طریق مشاهده و بررسی رفتار و انطباق آن با هنجارهای رفتاری امکان‌پذیر خواهد بود؛ هنجارهایی که خالق مطلق در قالب آموزه‌های دینی برای انسان تعریف کرده است.

واژگان کلیدی: سلامت، بیماری، غایت حیات، مداخلات، طبّ تربیتی

مقدمه

کند تا بستر مناسبی از سلامت (بر مبنای تعریف‌هایی که در این نوشتار آمده است) را برای اعتلای عملکرد شناختی و به تبع آن نهادینه‌سازی رفتار هنجار در انسان، فراهم نماید. رفتاری که در حیطةی طبّ تربیتی، رفتار هنجار در نظر گرفته می‌شود، نه بر مبنای رفتار اتخاذ شده‌ی غالب افراد یک جامعه، که بر مبنای آموزه‌های رفتاری مورد تأکید در متن‌های دینی و آسمانی تعریف و معین می‌شود. بنابراین، طبّ تربیتی می‌کوشد تا مداخله‌های خود را بر این اساس تدوین و پیاده‌سازی نماید تا در نهایت، سلامت منجر به صدور رفتار صحیح از انسان در شئون مختلف حیات شود. مداخله‌هایی که بر مبنای این رویکرد، اجرا شدنی است، شامل آموزش و توانمندسازی، سلامت‌سنجی و مداخله‌های اصلاحی (درمان و توان‌بخشی) است. پیش‌تر نیز حیطةی طبّ تربیتی را ابزاری برای ارتقای اتربخشی تعلیم و تربیت در نظر گرفته و بدان پرداخته‌اند و در این زمینه، مطالعه‌های بسیاری نیز شده است (۲).

برخی فیلسوفان طبّ در تعریف سلامت و تفکیک این مفهوم از بیماری، توجه ویژه‌ی به غایت حیات داشته‌اند. در این دیدگاه، هر یک از کارکردهای فیزیولوژیک بدن انسان، در هر مرتبه‌ی، در خدمت تحقق هدفی بالاتر قرار گرفته و در این مجرا، هدف نهایی از حیات انسان، هدفی متعالی است که البته تعریف آن در مکتب‌های مختلف با تفاوت‌هایی همراه است (۱).

اسلام که آخرین نسخه از دین‌های الهی است، درباره‌ی غایت حیات انسان آموزه‌های مهمی دارد که پرداختن به آن‌ها می‌تواند سرنخ‌های مهمی را درباره‌ی تعریف سلامت و بیماری، بر مبنای غایت حیات، به دست دهد. این تعریف برای حیطةی طبّ تربیتی که به نوعی اساس کار خود را بر این تعریف گذاشته است، مبنایی است برای بازتعریف الگوی مداخله‌ها. طبّ تربیتی، که حیطةی میان‌رشته‌ی است، با بهره‌مندی از دانش‌هایی چون طب، روان‌شناسی و علوم تربیتی، تلاش می‌